

OSMANLI ARAŖTIRMALARI

XXVIII

NeŖir Heyeti - Editorial Board

Halil İNALCIK - İsmail. E. ERÜNSAL

Heath W. LOWRY - Feridun EMECEN

Klaus KREISER

Misafir Editörler

Hatice AYNUR - Mehmet KALPAKLI

THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES

XXVIII

Prof. Dr. Mehmed ÇAVUŖOĐLU'na

ARMAĐAN - IV

İstanbul - 2006

MUTASAVVIF ŞAİR VE BESTEKÂR AYAŞLI KENZÎ HASAN EFENDİ HAYATI VE ŞİİRLERİ

*Mustafa TATCI**

Bu makalede, XVII-XVIII. asırlar arasında yaşayan mutasavvıf şair ve bestekârlardan Hasan Kenzî'nin hayatı ile tesbit ettiğimiz -bazıları eksik olan- aruz ve hece vezinlerini birlikte kullanarak yazdığı yirmiye yakın ilâhî ve na'tına yer verilecektir. Kenzî'nin yeni ve bilinmeyen bir kaç şiirin kaynağı, aslı Elmalı Kütüphanesi (Nu: 43)'nde olan bir mecmûadır. Esasen çalışmamızın asıl hedefi de, mutasavvıfın bilinmeyen şiirleriyle bestelerine ait notaların tespitidir.¹

Kenzî Hasan Efendi'nin Hayatı: Adı, Doğumu, Memleketi

Kenzî Hasan Efendi, Halvetî-Sünbülî erkânının² mürid ve âriflerinden biri olup, pek çok kaynağa göre Ayaş'lıdır.³ Safâyî'nin ifadesiyle "nâmı Hasan

* Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

1 Mutasavvıf şairin bestelenmiş şiirlerinin notaları, Sayın Dr. Nazmi Özalp Bey tarafından tesbit ve temin edilmiştir. Yardımları için kendisine teşekkür ederim.

2 Kenzî Hasan Efendi ve vakfiyesine ait ciddi bir inceleme Sayın Necdet Okumuş tarafından yapılmıştır Bkz. "Hasan Kenzî Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Vakfiyesi," *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, s. 21, Nisan 1992, s. 58-64. Bu makalede yer alan vakfiyeden bu incelemede önemli ölçüde yararlanılmıştır.

Sinaniyye-i Halvetiyye ve kurucu pîri Sünbül Sinan için bkz. Tahsin Yazıcı, "Fatih'ten Sonra İstanbul'da İlk Halveti Şeyhleri, *İstanbul Enstitüsü Dergisi*, S. II, İstanbul 1956, s. 87-113; ayrıca silsile için bkz. Turgut Kut, yay. haz. "[Mehmet Şükrî], İstanbul Hankâhları Meşayihî", *Journal of Turkish Studies=Türklük Bilgisi Araştırmaları: In Memoriam Abdülbaki Gölpınarlı Hatıra Sayısı, I*, 1995, s. 7.

3. Safâyî, Tezkire'sinde, "Alâiye'den zuhûr edip İstanbul'a gelip..." diyerek şairimizin Alaiyeli olduğunu söylemekte ise de, bkz. Mustafa Safâyî, *Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-*

ve etvârî hüsn-i hasendir."⁴ Kenzî, Hasan Kenzî, Ayaşlı Kenzî, Manisalı Kenzî⁵ veya Kenzî-i Rûmî isim, mahlas veya lakaplarıyla tanınır.⁶

Tahsili ve Tarikati

Kenzî, ilk tahsilini memleketi Ayaş'ta yaptı. Daha sonra İstanbul'a gitti. Onun -kaynaklarda açıkça belirtilmemekle birlikte- tahsilini devam ettirmek için İstanbul'a geldiği tahmin edilebilir.⁷

Hasan Efendi İstanbul'daki öğrenimi sırasında veya öğrenimini tamamladıktan sonra, Kocamustafa Paşa Sünbülî Şeyhi Seyyid Mehmed Alâaddîn Efendi'ye intisap etti. Sülûkunu tamamladıktan sonra şeyhi tarafından Manisa'ya halife olarak gönderildi.⁸

Kaynaklarda Kenzî'nin İstanbul'daki hayatıyla ve Manisa'ya geliş tarihiyle ilgili bilgi yoktur

Âsâr Min Fevâidi'l-Eş'âr), Süleymaniye Ktp. Es'ad Efendi. Nu: 2549, Vr. 240b. Pek çok kaynakta, Onun, Ayaşlı olduğu belirtilir. Bkz. Şeyhi Mehmet Efendi, *Vekâyi'ü'l-Fudalâ*, C.II-III, Haz. A. Özcan, İstanbul 1989, s. 428; Müstakîmzâde Süleyman Sadeddin Efendi, *Mecelletü'n-Nisâb*, Tıpkıbasım, Ankara 2000, vr. 372 (Müstakîmzâde, "el-Ayaşlı, el-Ankaravî, es-Sünbülî şeklinde anmaktadır.); Hüseyin Ayvansarayî, *Tezkire-i Ayvansarayî*, Süleymaniye Ktp. Uşşâkî Bl. Nu: 365, 17a.; Mehmet Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, C. II, İstanbul 1996, s. 158; Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, Tıpkıbasım, Haz. M. Tatcı-C. Kurnaz, Ankara 2000, c. I, s. 154; Aynı Müellif, *Aydın Vilâyetine Mensup Meşâyih, Ulemâ, Şuarâ, Müverrihîn ve Etibbânın Terâcim-i Ahvâli*, İzmir 1324, s. 26; Nail Tuman, *Tuhfe-i Nailî*, Tıpkıbasım, (Haz. M. Tatcı-C. Kurnaz), c. II, Ankara 2001, s. 868; Vasfi Mahir Kocatürk, *Tekke Şiiri Antolojisi*, Ankara 1968, s. 373; Necdet Okumuş, "Hasan Kenzî", *DVİA*, c. XVI, İstanbul 1997, s. 329; Avni Erdemir, *Anadolu Sahası Musikişinâs Divân Şairleri*, Ankara 1999, s. 263.

4 Mustafa Safâyî, a.g.e., Vr. 240b.

5 M. Çağatay Uluçay, *Manisa Ünlüleri*, Manisa 1946, s. 64.

6 Necdet Okumuş, yayınlamış olduğu Kenzî'ye ait vakfiyede, şairin "Manisalı Hasan Kenzî Efendi" şeklinde anıldığını tesbit etmektedir. Bkz. "Hasan Kenzî Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Vakfiyesi," *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, s. 21, Nisan 1992, s. 58.

7 Kocatürk, a.g.e., s. 375.

8 Şeyhî Mehmed Efendi, *Vekâyü'l-Fudalâ*, I, 52, II-III, 428; Mustafa Safâyî, a.g.e., vr. 240b; Hüseyin Ayvansarayî, a.g.e., 17a; Hüseyin Vassaf, *Sefîne-i Evliyâ*, Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar Bl. Yz. Nu: 2307, c. III, s. 291; Bursalı M. Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, 154; Çağatay Uluçay, *Manisa Ünlüleri*, s. 64; Okumuş, "Hasan Kenzî", 329.

Kenzî'nin Şeyhi Alâaddîn Efendi (ö. H. 1091/M. 1680) hakkında da yeterli bilgimiz yoktur.⁹ Derviş Mehmet Şükrü Efendi tarafından yazılan "*İstanbul Hankâhları Meşâyihü*"nda, adı geçen tekkede, Seyyid Kerâmeddin Efendi'den sonra irşada geldiği belirtilen Alâaddîn Efendi, Yemenî Hasan Efendi'nin oğludur. H. 1016/M. 1607 senesinde dünyaya gelmiştir. Kırk sene meşihatta kalarak M. 1680 senesinde vefat etmiştir. Dergâhın haziresinde Adlî Efendi'nin yanında medfûndur. Vefatından sonra oğlu Mehmed Nûreddin Efendi meşihat makamına geçmiştir.¹⁰ Kenzî bir beytinde şeyhi için;

*Ey Kenzî eğip boynunu pâyine yüzün sür
Sor şeyhin Alâaddîn'e Mevlâ haberin sen*

demektedir. *Silsiletü'n-Nûr* isimli bir yazmada hakkında şu beyitlere rastlanmaktadır:¹¹

*Seyyid Alâaddîn Efendi nesîb
Derd ile anlar idi hoş tabîb*

*Bezm-i hakikatden idi neş'esi
Ana yetişmişdi Hakk'ın cezbesi*

*Oldı otuz birinde şeyhiyyeti
Gün gibi zâhir idi kutbiyyeti*

*Sırr-ı Resûl idi hayrî'l-halef
Verdi o dergâha nefîce şeref*

Kenzî Hasan Efendi, bir murabbanda Sünbülî erkânına mensubiyetini şöyle anlatır:

⁹ Silsiledeki yeri için bkz. Kut, a.g.m., 7.

¹⁰ a.y.

¹¹ Bkz. *Silsiletü'n-Nûr*, Süleymaniye Ktp. Lala İsmail Paşa Bl. Nu: 153, vr. 5a; Necdet Okumuş, "Hasan Kenzî Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Vakfiyesi," *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, s. 21, Nisan 1992, s. 58.

*Gülşen-i sırda safâ bahş eyledi sünbül güli¹²
 Sünbülîyem Sünbülîyem Sünbülîyem Sünbülî
 Kim gelir ol gülsitâna şâd olur cân u dili
 Sünbülîyem Sünbülîyem Sünbülîyem Sünbülî*

.....

*Gel mülâzım ol saâdet isterisen kâynı
 Şemmedesin gülşen-i vahdetde sünbül bîynı
 Niçe müddet eşiğine sürdi Kenzî rîynı
 Sünbülîyem Sünbülîyem Sünbülîyem Sünbülî*

Bir yerde de, Pîr'i Sünbül Sinan'a atfen şöyle der:

*Eğer râh-ı tarîkati ararsan
 Bende olup mesleğine girersen
 Pîr-i tarîkati eğer sorarsan
 Pîrim Sünbül gibi gerçek ulu var*

Ailesi ve Çocukları

Kenzî Hasan'ın babasının adı Ahmet'tir.¹³ Hüseyin Ayvansarayî, Tezki-re'sinde Kenzî'yi anlatırken "hala nesli bakidir",¹⁴ demektedir. Vefatından sonra tekke şeyhliğine oğlu Alâeddîn Efendi geçtiğine göre¹⁵ nesli her halde bu oğlundan devam etmiştir.

Manisa'daki Hayatı, Tekkesi ve İrşâd Faaliyetleri

Kenzî, Manisa'ya geldiğinde, zamanının çoğunu tekkesinde irşad faaliyetleriyle geçirmiştir. Bunun dışında Ulu Câmî,¹⁶ Hafsa Sultan ve Ali Bey

12 Ergun, a. g. e., I, 291; II, 555.

13 Manisa Müzesi Kütüphanesi, *Manisa Şer'iyye Sicilleri*, Defter Nu: 175, s. 4. (Bu belgedeki bilgiler, Sayın N. Okumuş'un makalesinden nakledilmiştir). Okumuş, "Hasan Kenzî Efendi'nin Hayatı...", 58.

14 Hüseyin Ayvansarayî, a.g.e., 17a.

15 Okumuş, "Hasan Kenzî", 329.

16 Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, 158; Tuman, a.g.e., 868.

Câmilerinde va'azlar verdiği de bilinmektedir.¹⁷ Aynî Ali Zaviyesi yanındaki tekkesine geçtikten sonra, bu zatın zâviyedârlığını da yapmıştır.

*

Manisa, Halvetî Şeyhi Alâaddîn Uşşâkî tarafından yetiştirilip hilafetle bu şehre gönderilen¹⁸ Yiğitbaşı Ahmed Marmaravî'den (d. M. 1436/ö. M. 1505 Manisa) beri Halvetîliği tanyan bir şehirdir. Yiğitbaşı Ahmed Marmaravî'nin vefatından sonra, Halvetiyye'nin Yiğitbaşı'ndan gelen kolu, Vâhib Ümmî¹⁹ vasıtasıyla Elmalı'ya intikal etmiş ve Yiğitbaşı'nın tekkesinin üstlendiği görev, Kenzî Hasan Efendi'ye geçmiştir.²⁰

Kenzî Hasan Efendi, Safâyî'nin tespitine göre, Manisa'ya hilafetle görevlendirildikten sonra burada hâlen faaliyette olan Halvetî tekkesine gelip irşada başlamıştır. Safâyî konuyla ilgili olarak şöyle demektedir:

"Şeyh Alâaddîn Efendi nâm azîz-i muhteremden şeref-yâb-ı inâbet ve nice zamân hıdmet ve tahsîl-i ma'rifet ve tekmîl-i âdâb-ı tarîkat edip nazar-ı feyz-eser-i pîr ile müsta'idd-i iksîr-i irşâd olmağla me'zûn-ı hilâfet olup Mağnisa Kasabası'nda vâki' Halvetî tekyesine şeyh olup nukûd-ı ezmine-i ömr-i azîzin hıdmet-i tevhîd-i Bârî'ye sarf etmekle..."²¹

Necdet Okumuş, mutasavvıfımızla ilgili yazdığı biyografisinde, "şehrin dışında (batı yönünde) yaptırdığı tekkesi bir müddet sonra eşkıya tarafından yıkıldığı için 1110/1698 yılında bugün, Akgün diye anılan mahallede, Aynî Ali Sultân²² türbesinin yakınında mescid ve tekkesini yeniden inşa ettirdi²³ şeklinde bir tesbitte bulunmaktadır.

17 Okumuş, "Hasan Kenzî", 329.

18 Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, C. IV, Süleymaniye Ktp. Yazma Başlıklar B1. Nu: 2308, s. 156; Ahmet Ögke, *Ahmed Şemseddin-i Marmaravî*, İstanbul 2001, s. 38.

19 Konuyla ilgili olarak şu eserimize bakılabilir: Mustafa Tatcı, *Elmalı'nın Canları*, İstanbul 2003.

20 Kenzî tekkesi için bkz. İbrahim Gökçen, *Saruhan Zâviye ve yatırları (XVI-XVII. Asırlarda)*, İstanbul 1946, s. 23; Ögke, a.g.e., 58.

21 Mustafa Safâyî, a.g.e., Vr. 240b.

22 Gökçen, a.g.e., 56-57.

23 Okumuş, "Hasan Kenzî", 329; Aynı yazar, "Hasan Kenzî Efendi'nin Hayatı...", 59.

Kenzi Tekkesi ve Mescidi: XVI ve XVII. Asırdaki Manisa Şer'iyye sicillerinde Kenzî'nin mescid ve tekkesinin bulunduğu mahallenin adı 'Bektaş-ı sağır' olarak geçmektedir.²⁴ Daha sonraki kayıtlarda mahallenin Tekke" veya "Teke adıyla anıldığı bilinmektedir.²⁵ Mahallenin günümüzdeki adı "Akgün" mahallesidir.

"Hasan Efendi'nin yaptırdığı câmi ve tekkenin XIX. Yüzyıl sonlarına kadar varlığını sürdürdüğü Manisa Şer'iyye Sicillerinden anlaşılmaktaysa da, türbesinin de dahil olduğu bu külliyyeden günümüzde hiç bir iz kalmamıştır. Bugün tekkenin bulunduğu caddeye Kenzî adı verilmiştir."²⁶

Vakıflar Müdürlüğü yıkık ve harap vaziyette olan mescid ve tekkeyi 1937 yılında Hasan Hasacar isimli bir vatandaşa, bu zat da başka bir kişiye satmıştır.²⁷

Tekke'de şeyhlik yapan kişiler²⁸

Hasan Kenzi Efendi (ö.1126/1714).

Alâaddîn Efendi (ö.1157/1744).

Mehmed Efendi (ö. 1192/1782).

Hasan Efendi (ö. 1193/1783).

Ahmed Efendi (ö. 1227/1812).

Hasan Efendi (ö. 1276/1859).

Şahsiyeti

Şeyhi Mehmet Efendi, *Vekâyii'l-Fudalâ*'sında Kenzî için şöyle demektedir: "Azîzim merkûm, hissedâr-ı ma'arif-i ulûm, müteverri' ve müteşerri'; dervîş, edîb ve mütevazı' pîr-i saâdetmend müflih idi."²⁹

²⁴ Okumuş, "Hasan Kenzî Efendi'nin Hayatı...", 63.

²⁵ a.y.

²⁶ Okumuş, "Hasan Kenzî", 329.

²⁷ Okumuş, "Hasan Kenzî Efendi'nin Hayatı...", 64.

²⁸ a.y.

²⁹ Şeyhi Mehmed Efendi, *Vekâyi'ü'l-Fudalâ*, C. II-III, Haz. A. Özcan, İstanbul 1989, s. 428.

"Safâyî'ye göre Kenzî, "zâhiri ve bâtını ma'mûr, salâh u takvâ ile meşhûr, bir şeyh-i kâmil ü âğâh ve bir pîr-i rûşen-zamîr-i pür-intibâh..."tır.³⁰

Vefatı

Kenzî Manisa'daki, Aynî Ali Sultan zaviye ve türbesinin yanındaki tekkesinde vefat etmiştir. Mezarı kendi tekkesinin hazîresindedir.³¹

Hüseyin Vassaf Bey, Kenzî'nin H. 1122 tarihinde irtihal ettiğini belirtir.³² Bu tarih Bursalı Mehmet tahir tarafından da benimsenmiştir.³³ Nail Tuman, Bursalı Mehmet Tahir'in şairin vefatını H. 1122 göstermesini ve Safâyî'nin de, Alaiyyeli şeklindeki tesbitini eleştirmektedir.³⁴

Kenzî, Safâyî'nin "sinn-i şerîfleri yüzü geçdikden sonra bin yüz yigirmi altı senesinde terk-i hânkâh-ı fenâ ve azm-i tekyegâh-ı bekâ etmiştir."³⁵ ifadelerinden anlaşılacağı üzere, öldüğünde yaşı yüzü geçmiştir. Vefatına "terbiyetü'l-'azîz" terkihiyle tarih düşürülmüştür.³⁶

Şeyhî Mehmed Efendi, eserinin bir yerinde, Kenzî'nin "1127 Rebiü'l-evvelinde fevt olduğu"nu³⁷ belirtir. *Vekâyi'ü'l-Fudalâ*'nın bir yerinde de, şeyhin, "1127 senesi hilâlinde intikal ve âlem-i ukbâya irtihâl eyledi"³⁸ demektedir. Safâyî³⁹ ve Mehmet Süreyya, H. 1126 vefat ettiğini söylemektedir.⁴⁰

30 Mustafa Safâyî, a.g.e., vr. 240b.

31 Müstakîmzâde Süleyman Sadeddin Efendi, *Mecelletü'n-Nisâb*, Tıpkıbasım, Ankara 2000, vr. 372; Okumuş, "Hasan Kenzî", 329; Aynı yazar, "Hasan Kenzî Efendi'nin Hayatı...", 59.

32 Hüseyin Vassaf, a.g.e., III, 291.

33 Bursalı M. Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 154; Aynı Müellif, *Aydın Vilâyetine Mensup Meşâyih, Ulemâ, Şuarâ, Müverrihîn ve Etibbânın Terâcim-i Ahvâli*, İzmir 1324, s. 26.

34 Tuman, *Tuhfe-i Nailî*, 868.

35 Mustafa Safâyî, a.g.e., vr. 240b.

36 Hüseyin Ayvansarayî, a.g.e., 17a.

37 Şeyhi Mehmed Efendi, *Vekâyü'l-Fudalâ*, I, 52.

38 Şeyhi Mehmed Efendi, *Vekâyü'l-Fudalâ*, II-III, 428.

39 Mustafa Safâyî, *Tezkire-i Safâyî*, vr. 240b; Tuman, *Tuhfe-i Nailî*, 868.

40 Mehmed Süreyya, a.g.e., 158.

Bu bilgilere göre, Kenzi'nin H. 1126-7/ 1714-5 tarihinde vefat ettiğini söyleyebiliriz.⁴¹

Kenzî'nin Vakfiyesi

Bu vakfiye 5 Recep 1122/30.08.1710 tarihinde Hasan Kenzî tarafından tanzîm ve tescîl edilmiştir. Aslı Manisa Müzesi Kütüphanesi, Manisa Şer'iyye Sicilleri, Defter Nu: 175/4-7, numarada kayıtlı olup Necdet Okumuş tarafından değerlendirilmiştir.⁴² Aşağıdaki bilgiler, sayın Okumuş'un yayınladığı vakfiye özetinden alınmıştır:

Vâkıfın ve babasının adları: Ahmed oğlu Hasan Kenzi.

Vakfiyesinin tarihi: 5 Recep 1122/30.08.1710. Vakfiyeyi yazan mahkemenin adı: Şer'î mahkeme. Vakfın bulunduğu yer: Manisa.

Vakıf Yerleri:

- Câmi.
- Tekke ve müstemilâtı; Halvethâne, kütüphane, kiler ve iki küçük ev.
- Fırın, kuyu, büyük bir bahçe ve muhtelif meyve ağaçları.
- Yağhâne, berber dükkanı, bakkal dükkanı, hallâc dükkanı.
- Çul dokuyan işçilerin barındığı otuz adet bekar odası.

Vakfın Hayır Şartları:

- Mescitte beş vakit namaz kılınması.
- Camiye bitişik büyük evin misafir ve dervişlere tahsis edilmesi. Baḥçenin dervişler tarafından tasarruf edilmesi.
- Pazartesi ve Cuma gecesı yatsı namazından sonra toplu olarak âhirete in-tikal eden sũfiyyũn ve meşâyih için tevhid, zikr ve ilahî okunması.

⁴¹ Erdemir, a.g.e., 263.

⁴² Okumuş, "Hasan Kenzî Efendi'nin Hayatı...", 58-64.

Vakfın kimlere ve ne şartlarla verileceği:

-Ölünceye kadar vakfın tevliyeti (vakıf işlerine bakmak) meşihatı, imâmeti ve hitâbeti Kenzî'ye aittir.

-Kenzî ölünce tevliyet ve meşihat büyük oğlu Seyyid Alâaddîn'e.

-Hitâbet ve imâmet küçük oğlu Seyyid Ahmed'e meşrûta olup ölümlerinden sonra oğullarına, oğullarının oğullarına...intikal edecektir.

-Oğullarının tekkeye sahip çıkmaması durumunda tevliyet Kenzî'nin halifelerinden layık olanlara verilecektir.

-Halifelerin de vakfı koruyamaması durumunda; İstanbul Kocamustafa Paşa'da Sünbüli şeyhi olanlardan durumu uygun olanlara meşrûta olması.

-Câminin sağ tarafındaki iki küçük ev ve iki sofa, kütüphâne, kiler, fırın, su kuyusu ve ortasında duvar bulunan bahçenin tasarrufu hanımına meşrûtadır.

-Yağhane, berber dükkanı, bakkal dükkanı, hallâc dükkanı ve çul dokuyan bekâr işçilerin barındığı otuz oda ev müteveli eliyle icara verilecektir.

Vakıf gelirlerinin kimlere ne miktar verileceği:

Görevin adı ve Bir günde ödenecek miktar

Tevliyet: 3 akçe

Meşihat: 5 akçe

Hitabet: 3 akçe

İmâmet: 5 akçe

İki müezzin: (Her biri için) 2 akçe

Kayyûm: 3 akçe

Âbkeşlik (su çeken, sucu): 3 akçe

Na'thân: 2 akçe

Muarriflik: 2 akçe.

Eserleri

Kenzî mutasavvıf, mûsikîşinâs ve şair bir kişidir. Kaynaklarda onun, şairliğiyle bestekârlığı, birlikte vurgulanmaktadır.

Safâyî, onun için, "Ekser güftârı Nu'ût-ı Nebeviyyeye mahsûs olmağla..."⁴³ diyerek, şiiirlerinin çoğunluğunun "na't" olduğunu söyler.

Hasan Efendi, Kenzî mahlasıyla yazdığı ilâhîlerini⁴⁴ Bursalı Mehmed Tahir Bey'e göre bir divânçede toplamıştır.⁴⁵ Hüseyin Vassaf, bu divanı görmediğinden kinaye "bir divânçesi var imiş?" demektedir.⁴⁶ Gerçekten de, söz konusu bu divânçenin her hangi bir nüshası bugüne kadar ele geçmemiştir.⁴⁷ Şiiirlerinden özellikle besteli olan ilâhî ve na'tları mecmualarda görülmektedir. Bu mecmualardan bazıları şunlardır:

Mecmûa, Millet Ktp. Ali Emirî Ef. Bl. Şer'iyye, Nu: 637, vr. 48a.

Müstakîmzâde, *Mecmûa*, Süleymaniye Ktp. Esad Ef. Bl. Nu: 3397, vr. 1b.

Mecmûa, Milli Ktp. A. 3479, vr. 7b

Mecmûa-i Eş'âr, Millî Ktp. Nu: 2327, yp. 195, 196, 207.

Bu çalışmada biz şairin bilinen ilahîlerinin yanında, mecmualarda gördüğümüz ve bilinmeyen bazı ilahîlerini de bir araya getirdik. Elimizdeki örneklerden anlaşılacağı üzere, Kenzî şiirde Yunus Emre mektebine mensup şairlerdendir.

Mûsikîşinâslığı ve Besteleri

Türk mûsikîsi tarihinde, Kenzî Hasan Efendi'nin adından, zaman zaman "Hasan Ağa" olarak söz edilir. Döneminin tanınmış dîni mûsikî bes-tekârlarından biridir. O, ömrünün uzunca bir bölümünü XVII. yüz yılda, daha kısa bölümünü ise XVIII. yüz yılda yaşamıştır. Bu dönem, mûsikî tarihimizde çok önemlidir. Söz konusu tarihlerde mûsikîmiz büyük ilerlemeler kaydetmiş, peş peşe, ünlü ustalar yetişmiştir. Bu zaman dilimi içinde, Buhûrîzâde Mustafa İtrî (ö. 1711), Hâfız Post (ö. 1694) Seyyid Nûh (ö.1714), Gedikpaşalı Yahya Nazîm Çelebî (ö. 1726), Nâyî Osman Dede (ö. 1729) Enfî Hasan Ağa (ö.

43 Mustafa Safâyî, a.g.e., vr. 240b.

44 Şeyhi Mehmed Efendi, *Vekâyi'ü'l-Fudalâ*, II-III, 428; Müstakîmzâde Süleyman Sadeddin Efendi, *Mecelletü'n-Nisâb*, Tıpkıbasım, Ankara 2000, vr. 372.

45 Bursalı Mehmet Tahir, *OM.*, I, 154.

46 Hüseyin Vassaf, a.g.e., III, 291.

47 Okumuş, "Hasan Kenzî", 329.

1729), Abdülbâki Ârif Efendi (ö. 1713), Derviş Ali Şirüganî (ö. 1714), bir san'at ve mûsikî hâmisî olan Selîm Giray Han (ö. 1704) gibi ünlü edebiyat ve mûsikî ustaları hayatta idi. Bu zatlardan bazıları, Hasan Efendi gibi mutasavvıftır.

Mûsikî tarihimiz açısından XV ve XVI. yüz yıllar hakkında geniş bilgilere sahip değiliz. XV. yüz yılda bestelendiği sanılan ve "Beste-i Kadîm" adı verilen Çârgâh, Dügâh, Hüseyinî makamlarından bestelenen üç Mevlevî ayininin dışında, esaslı dinî musikî eserleri yoktur. Bunlardan sonra bestelenen Edirneli Mustafa Dede'nin Bayatî âyini ile İtrî'nin bestelediği Segâh makamındaki Mevlevî âyini dinî mûsikîmizdeki gelişmelerin başlangıcı olmuştur. Yine İtrî, ünlü "Na't-ı Peygamberî"yi XVIII. yüz yılın başlarında bestelemiştir.

Hepsinde değilse bile, tarikatların çoğunda, âyin esnasında mûsikîye yer verilmiştir. Tekkelerde mûsikî dersleri verildiği, bir tarikata mensup olmasın, mûsikî erbâbının bu toplantılara katıldığı ve bütün bunların gelenekte var olduğu bilinmektedir. Tasavvuf edebiyatındaki gelişmelere, mûsikinin de eşlik etmesi doğaldır. Bu durum XX. yüz yılın ilk çeyreğine kadar sürüp gitmiştir.

Kenzî Hasan Efendi'nin İstanbul'da yaşadığı süre içinde bu ustaların bir kısmı ile tanışması, "irfân meclisleri"nde hayli bilgi edinmesi uzak bir ihtimal değildir. Onun, elde bulunan eserlerine bakılırsa, dinî mûsikîmizin inceliklerini öğrendiği ve bunları başarıyla uyguladığı görülür. Nitekim, İtrî gibi bir deha, Hasan Efendi'nin bir şiirini besteleyerek değerini yaşadığı yıllarda takdir etmiştir.

Kenzî Hasan Efendi, sadece bir şair-bestekâr olarak kalmamış, mûsikî nazariyatı alanında da bilgisini ispatlayarak bir "Edvâr" kitabı yazmıştır. Ne var ki bu eser, günümüze kadar ele geçmemiştir.⁴⁸

48 Şair ve bestekâr Kenzî'nin söz konusu bu eseri de, Divânçe'si gibi bulunup incelenmemiştir. Eserin varlığını bize merhum Sadettin N. Ergun "Onun bir *Edvâr* risalesi de mevcuttur, Bay Nail'in hususi kütüphanesinde" ifadeleriyle bildirmektedir (bkz. Ergun, a. g. e., I, s. 143). Ancak, Nail Tuman, Ergun'un eserinden daha sonra yazdığı *Tuhfe-i Nailî* adlı eserinde, adı geçen "*Edvâr*" kitabından söz etmemektedir (bkz. Tuman, *Tuhfe-i Nailî*, II, Ankara 2001, 868). Elinden yüzlerce yazma geçmiş N. Tuman gibi bir şahsın, eserinde Kenzî'nin "*Edvâr*"'ından bahsetmemesi düşündürücüdür. Diğer taraftan Yılmaz Öztuna, "Büyük Türk Musikîsi Ansiklopedisi" (C. I, Ankara 1990, s. 334) adındaki eserinde, bu "*Edvâr*" kitabının "Arel" koleksiyonunda olduğunu

Hasan Efendi, mûsikî tarihimizde, daha ziyade, na't ve ilâhî bestekârı olarak tanınır.⁴⁹ O, kendi ilâhîlerinin yanında başta Yunus Emre olmak üzere, diğer sûfî şairlere ait pek çok şiiri bestelediği halde,⁵⁰ notasızlık yüzünden, bunlardan ancak iki tanesi günümüze gelebilmiştir. Kütüphanelerimizdeki tekke mecmuaları incelendikçe, başka bestelerine rastlanabilir, düşüncesindeyiz. Nitekim Sadettin Nüzhet Ergun, mecmûalarda tespit ettiği yedi ilâhîsinin sözlerini kaydetmektedir. Notasını verdiğimiz iki ilâhîden birisinin sözleri şairin kendisine aittir (bkz. Nota: 1). Bayatî makamından bestelediği birinci ilâhî, "Aldın mı safâ ile musaffâ haberin sen" mısraı ile başlar ve düyek usûlünde bestelenmiştir. İkinci eserinin sözleri ise, Şemsî'ye aittir.⁵¹ "Cânân ilinin güllerinin bâğı göründü" mısraı ile başlayan şiir, Hüseyinî makamında ve düyek usûlünde bestelenmiştir⁵² (bkz. Nota: 2). İlk mısraı "Görelen yüzünü akl u şûûrum târûmâr oldu" şeklinde olan bir başka şiirini, kendisi Segâh-mâye makamından bestelemiştir. Bu ilâhînin bestesi elimizde yoktur.

bildirmektedir. Bu koleksiyon, Arel'in ölümünden sonra vasiyeti gereği Türkiyat Enstitüsüne verilmiştir. Bu iddia doğru ise eser orada olmalıdır.

49 Bkz. Ergun, a. g. e., I, 143; Nazmi Özalp, *Türk Musikisi Tarihi*, C. I, İstanbul 2000, s. 426.

50 Kocattürk, a.g.e., 373.

51 Halvetî büyüklerinden olan Şemseddin-i Sivasî (d.1520/öl.1597), Zile'de doğmuş, Amasya, tokat ve İstanbul'daki tahsil hayatından sonra tekrar Zile'ye ve daha sonra Sivas'a gelerek burada vefat etmiştir. Hemen tamamı tasavvufî olan 40 kadar eseri vardır. Kenzî tarafından bestelenen ilâhîsinin Divânçe'sinden aldığımız (bkz. *Şemseddin Sivasî Divânî*, Haz. Recep Toparlı, Sivas 1984, s.131) metni şöyledir:

*Cânân ikliminin güllerinin bâğı göründü
Dost ikliminin lâlesinin dâğı göründü
Envâr-ı Muhammed doğuban tutdu cihânı
Şakkü'l-kamer'in mu'cize barmağı göründü
Ya'kâb'a bugün Yâsuf'unun kokusu geldi
Eyyûb'a dahi sıhhatinin çağı göründü
Kaygu gecesi geçdi kamu kalmadı korku
Vuslat gününün gündüzünün ağı göründü
Şemsî yine aşk ile bugün vecde erişdi
Var ise hayât âbının ırmağı göründü*

52 *Türk Musikisi Klâsikleri, İlâhîler*, Kubbealtı Neşriyatı, C. VI, İstanbul 1981, s. 129. Bu kaynakta, eserin makâmı "Gülizâr" olarak gösterilmiştir. İlâhî, Hüseyinî ağırlıklı. Giriş bölümü o dönem eserlerine benzemiyor. Kulaktan kulağa aktarılarak çiçeklenmiş olabilir.

Kenzî'nin şiirleri, yaşadığı dönemde olduğu gibi, daha sonra gelen ünlü bestekârlar tarafından da bestelenmiştir. "Mefâtîhü'l-Hudâ oldu hilâlin yâ Resûlallâh"⁵³ mısrayla başlayan şiirinin en az on ayrı bestesi vardır. Bunlardan sadece ikisinin notasını verebiliyoruz. Birinci nota İtrî'ye aittir ve Rast makamından bestelenen bir tevşîhtir (bkz. Nota: 3).⁵⁴ İkincisi, Sabâ makamından bestelenmiş olup, bestekârı belli değildir (bkz. Nota: 4).⁵⁵ Kenzî'nin, başka şiirlerine yapılmış besteleri de vardır. Bunlardan biri de, "Derdimin dermânı sensin yâ Muhammed Mustafâ"⁵⁶ sözleriyle başlayan ve notası bilinmeyen ilâhîdir (bkz. Nota: 5).

Kenzî Hasan Efendi'nin şiirlerinden ikisinin daha bestelendiği tespit edilmiştir. Ne yazık ki bunların da notası elimizde değildir. "Derdini bir et gönülde vech-i cânân bir olur" mısrayla başlayan şiiri, şairin çağdaşı Ali Şiruganî tarafından Hüseyinî Aşiran makamından;⁵⁷ "Düşelden derdine yoktur kararım yâ Resûlallâh" mısrayla başlayan diğer bir şiiri de, Muratpaşa müezzini Hüseyin tarafından Irak makamından bestelenmiştir.⁵⁸

Bütün bu şiirlerinde Kenzî, "Fahr-i Risâlet"e karşı duyduğu sevgiyi en samimi bir dil ile ifade etmiştir.

53 Ergun, a. g. e., I, 376.

54 *Türk Müsîkîsi Klâsiklerinden İlâhîler*, İstanbul Konservatuvarı Neşriyatı, Evkaf Matbaası, İstanbul 1991, s. 30.

55 a.e. , 81.

56 a.e. , 102.

57 Bkz. Ergun, a. g. e., I, 215.

58 Şairin kendisi tarafından Segâh makamından bestelendiğini tespit ettiğimiz güfte için ayrıca bkz. Şeyhi Mehmed Efendi, *Vekâyi'ü'l-Fudâlâ*, II-III, 1989, s. 428; Milli Ktp Yz. A/3479, yp. 7b; Ergun,, a. g. e., I, s. 283-293; Tuman, *Tuhfe-i Nailî*, s. 868; şiir "Na't-Şerif Kenzî Efendi Der Makâm-ı Mâye-i Segâh" başlığıyla kaydedilmiştir. Bu şiir ayrıca Safayî tarafından da "Der-Na't-ı Seyyidü'l-Mürselîn" başlığıyla Tezkire'ye alınmıştır. Bkz. Mustafa Safâyî, a.g.e., vr. 240b.

ŞİİRLER

1

*Ben sana âşık olmuşam⁵⁹
Ya Resûl göster cemâlin
Yolunda üryân olmuşam
Ya Resûl göster cemâlin*

*Düşeli derdine ey yâr
Ahvâlîm oldu âh u zâr
Yol beklerim leyl ü nehâr
Ya Resûl göster cemâlin*

*Seni sever cümle veli
Niçesi oldular deli
Ey bâğ-ı hakikat gülü
Ya Resûl göster cemâlin*

*Tarîkat senin yolundur
Arzumuz vechi gülündür
Efgende Kenzî kulundur
Ya Resûl göster cemâlin*

2

*Demedim mi demedim mi⁶⁰
Sana cânım demedim mi
Humâ kuşu bu kafesden
Bir gün uçar demedim mi*

59 *Mecmûa-i Eş'âr*, Millî Ktp. Nu: 2327, yp. 49.

60 Kenzî tarafından Acem makamında bestelenmiştir. Güfte için bkz. Ergun, *TMA*, I, 291; *Mecmûa*, Elmalı İlçe Halk Ktp. Nu: 43, s. 195. İlk kıt'a Ergun'da şöyledir:

Demedim mi demedim mi
Behey kardaş demedim mi
Bu cân kuşu kafesinden
Uçar bir gün demedim mi

*Bak şu kaşa bak şu göze
Türâb dolmuş elâ göze
Yakasız gömlekler bize
Hudâ biçer demedim mi*

*Bakma yârine irakdan
Ayırma kalbini Hak'dan
Mü'minleri münâfikdan
Hudâ seçer demedim mi*

*Çü geldin bezm-i elestden
Pâk eyle kalbini pâsdan
Cümlemiz ihvân u dostdan
Cüdâ düşer demedim mi*

*Kenziyâ oku destânı⁶¹
Güzer kul bâğ u bostânı
Bu ömrün bahâristânı
Bir gün solar demedim mi*

3

*Gülşen-i sırda safâ bahş eyledi sünbül güli⁶²
Sünbültyem Sünbültyem Sünbültyem Sünbül
Kim gelir ol gülsitâna şâd olur cân u dili
Sünbültyem Sünbültyem Sünbültyem Sünbül*

*Gel mülâzım ol saâdet isterisen kâyunu
Şemm edesin gülşen-i vahdetde sünbül bîyunu
Niçe müddet eşîğine sürdü Kenzî rûyunu
Sünbültyem Sünbültyem Sünbültyem Sünbül*

61 Kıt'a Ergun'da şöyledir:
Kenziyâ okur destânın
Açıldı bağ u bostânın
Ömründe bahâristânın
Solar bir gün demedim mi

62 Ergun,, a. g. e., I, 291; II, 555.

4

*Göreliden yüzünü akl u şuûrum târ ü mâr oldu⁶³
Beni Mecnûn eden zülf-i telindir yâ Resûlallâh*

*Sen ol sun'-ı İlâhîsin ki vaslın bâğ-ı cennettir
Bahâr-ı ma'nevî rûy-ı gülündür yâ Resûlallâh*

*Saâdet mülkiünün şâhı Habîbâ zât-ı pâkindir
Ziyâretgâh olan dâim ilindir yâ Resûlallâh*

*Bu Kenzî gerçi mücrimdir yüzün sürer eşiğine
Kabûl eyle kusûruyla kulundur yâ Resûlallâh*

5

Âlem fahrı Muhammed'i⁶⁴

Gâyet göresim geldi

Dîn serveri cân Ahmed'i

Gâyet göresim geldi

İzlerim dâim izini

Gûş ederim her sözünü

Sünbül saçın mâh yüzünü

Gâyet göresim geldi

Veren ol yâre varını

Artdırır günde zârını

Muhammed'in didârını

Gâyet göresim geldi

Çeken tarîkat kahrını

Bulur envârın bahrını

Nûr-ı nübüvvet mührünü

Gâyet göresim geldi

⁶³ Kenzî bu ilâhîsini, Segâh mâye makamından bestelemiştir. Ancak bestesi elimizde yoktur. Ayrıca şiir, Muratpaşa müezzini Hüseyin tarafından Irak makamından da bestelenmiştir. Güfte için bkz. Ergun, a. g. e., I, 291-390.

⁶⁴ *Mecmûa*, Elmalı İlçe Halk Ktp. Nu: 43, s. 195; Kocatürk, a.g.e., 373.

*Ey hocam kimi görürem
Cân Muhammed'i soraram
Haylı zamandır araram
Gâyet göresim geldi*

*Vüsûlullah durur yolu
Anber sözü şeker dili
Vuslat diler Kenzî kulu
Gâyet göresim geldi*

6

*Aldın mı safâ ile musaffâ haberin sen⁶⁵
Ol nûr-i Hudâ vech-i mücellâ⁶⁶ haberin sen*

*Her müddeîye sorma ki aşkdan haberi yok
Mecnûn'a suâl eyle o Leylâ haberin sen*

*Sevdâya düşüp yârini sahrâda arama
Cân ehline sor matlab-ı â'lâ haberin sen*

*Mahv eyledi hep varını esrâr-ı Ene'l-Hak
Mansûr'a suâl eyle o Mevlâ haberin sen*

*Ey Kenzî eğip boynunu pâyine yüzün sür
Sor şeyhin⁶⁷ Alâaddîn'e Mevlâ haberin sen*

65 Bazı kaynaklarda, Kenzî'nin "İsfahan" makamında bestelediği belirtilen (bkz. Ali Rıza Şengel, *İlâhîler*, III, 127.) ilâhî, seyir ve hareket özelliği ile donanım açısından "İsfahan" değil, "Bayatî"dir. Bkz. *Türk Müsîkîsi Klâsikleri, İlâhîler*, Kubbealtı Neşriyatı, C. III, İstanbul 1981, s. 126. İlâhînin metni için ayrıca bkz. Hüseyin Vassaf, a.g.e., III, 291; Ergun., a. g. e., I, 292-390; *Mecmûa*, Elmalı İlçe Halk Ktp. Nu: 43, s. 196; Tuman, *Tuhfe-i Nailî*, s. 868.

66 Mücellâ: muallâ, Vassaf.

67 Şeyhin: şeyhim, Vassaf.

7

*Düşelden derdine yoktur karârım yâ Resûlallâh⁶⁸
Değişdim aşkına dâr ü diyârım yâ Resûlallâh*

*Geçirdim⁶⁹ ömrümü sevdâ-yı hüsnün nâr-i firkatle
Benim âh ü enîndir bergüzârım yâ Resûlallâh*

*Görünmez gözüme dâr-ı fenânın bâğ ü bostânı
Senin vechini görmek gül-'izârım yâ Resûlallâh*

*Çü lutfun oldu bâ'is mağfiret gülzârına îcâd⁷⁰
Lebin dürrünü dermekden medârım yâ Resûlallâh*

*Sevelden zâr ü sergerdân olup akşınla ey Leylâ
Seni cism içre cânımda ararım yâ Resûlallâh*

*Sana meftûn olan uşşâk ile hem-râh olup Kenzî
Fedâ olsun yoluna cümle vârum yâ Resûlallâh*

8

*Mefâtihü'l-Hudâ oldu hilâlin yâ Resûlallâh⁷¹
Mesâbîhü'l-düca nûr-i cemâlîn yâ Resûlallâh*

*Yazaldan kalbime hüsnün kitâbın Hazret-i Mevlâ
Beni mest eyledi fikr ü hayâlin yâ Resûlallâh*

*Aceb mi her seher nâle ederse andelîb-i dil
Nevâ-sâz-ı gülistândır makâlin yâ Resûlallâh*

68 Kenzî tarafından Segâh makamında bestelenmiştir. Güfte için bkz. Şeyhi Mehmed Efendi, *Vekâyi'ü'l-Fudalâ*, II-III, 1989, 428; Milli Ktp Yz. A/3479, yp. 7b; Ergun, a. g. e., I, s. 283-293; Tuman, *Tuhfe-i Nailî*, s. 868; şiir "Na't-Şerif Kenzî Efendi Der Makâm-ı Mâye-i Segâh" başlığıyla kaydedilmiştir. Bu şiir ayrıca Safayî tarafından da "Der-Na't-ı Seyyidü'l-Mürselîn" başlığıyla Tezkire'ye alınmıştır. Bkz. Mustafa Safâyî, a.g.e., Vr. 240b.

69 Geçirdim: geçirdi, Şeyhi, Ergun.

70 Beyit, Ergun ve Safayî'de yok.

71 *Türk Mûsikîsi Klâsiklerinden İlahîler*, İstanbul Konservatuvarı Neşriyatı, Evkaf Matbaası, İstanbul 1931, s. 30, 81, 102; Ergun, a. g. e., I, 376.

*Habîbâ nâr-i firkatle kulun Kenzî harâb oldu
İmâret eyledi îd-i visâlin yâ Resûlallâh*

9

*Dost cemâli şem'inin pervânesidir bu gönül⁷²
Nûr-ı zâtın dembedem kâşanesidir bu gönül*

*Çün elest bezminde sundu câm-ı aşkı dost bana
Ol sebebden tâ ebed mestânesidir bu gönül*

*Yüreğimi pâre pâre eyledi yârim benim
Kimse bilmez yârimin bilmem nesidir bu gönül*

*Nâr-ı hasret sır sarâyın yakdı harâb eyledi
Derd ü firkat tîğının divânesidir bu gönül*

*İrmek istersen tecellî-i cemâlin nûruna
Tâlib-i Hak olanın kârhânesidir bu gönül*

*Kenziyâ her dilde biline visâlin derdi var
Cân Muhammed Mustafâ dîvânesidir bu gönül*

10

*Hocam âşıkların her dem pîşesi⁷³
Aşk ile zikrullah eder dili var
Dosta vâsıl olmakdır endişesi
Muhammed'e gider doğru yolu var*

*Yapışır bulur mürşidin eline
Zikr-i tevhîd gelir anın diline
Nazar kalmaz bâğ-ı fenâ gülüne
Sır sarâyında açılmış gülü var*

72 *Mecmûa*, Elmalı İlçe Halk Ktp. Nu: 43, s. 207.

73 a.e., 195.

*Muhabbet âteşi düşer diline
Nûr-ı tevhîd ziyâ verir yüzüne
Dostun cemâli görünüir gözüne
Revân olmuş gözlerinin seli var*

*Eger râh-ı tarîkati ararsan
Bende olup mesleğine girersen
Pîr-i tarîkati eğer sorarsan
Pîrim Sünbül gibi gerçek ulu var*

*Bulmak dilersen Rabb-i celîli
Mecnûn gibi olur halkın zelfîli
Ehl-i tarîkatin odur delîli
Gülbengi çekilir Haydar Ali var*

*Hizmet eyle fehm edesin bu remzi
Nefsin hevâsından bulasın fevzi
Allâh'ın lutfuna hamd eder Kenzî
Alâaddîn eteğinde eli var*

11

*Bugün bir dîvân-ı âlî⁷⁴
Kuruldu gelsin âşıklar
Sır ile dostun cemâli
Görüldü gelsin âşıklar*

*Ol dostun sâdık kulları
Dâim zikr eder dilleri
Dost bahçesinin gülleri
Derildi gelsin âşıklar*

*Gezme ey gâfil arada
Kalmasın gayrı arada
Tevhîd ile her murâda
Erildi gelsin âşıklar*

*Edegör nefesine cefâ
Dedi Muhammed Mustafâ
Bu meclisde zevk ü safâ
Söyledi gelsin âşıklar*

*Ararsan derdine dermân
Kenziyâ kıl zikr-i Sübhân
Âşıklara ders-i irfân
Verildi gelsin âşıklar*

12

*Cândan âşık oldum vech-i gülüne⁷⁵
Göster cemâlini yâ Resûlallah
Düşmüş derdmend al anı eline
Göster cemâlini yâ Resûlallah*

*Hayli demdir gözedirem özünü
Kereminden işidirem sözünü
Pinhân etme bendelerden yüzünü
Göster cemâlini yâ Resûlallah*

*Duhterin Fâtumâ hürmetiçiün
Aliyye'l-Murtazâ rif'atiyiçiün
Hasan u Hüseyin izzetiçiün
Göster cemâlini yâ Resûlallah*

*Âb-ı zülâl akar şeker dilinde
Şâhlar uryân olur senin yolunda
Berdârın olayın zülfü telinde
Göster cemâlini yâ Resûlallah*

*Âlemin ziyâsı rûy-ı verdindir
Dillerde okunan senin virdindir
Kenzî kulun çokdan derdmendindir
Göster cemâlini yâ Rasûlallah*

13

*Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûliün
Terk eyle hevâyile olan zevk ü safâyı⁷⁶
Gel ârif isen hazret-i Mevlâ'yı unutma*

*Çün nutk-ı sadâstyile mest olduk ezelden
Ol kahrı güzel lutf ıssı Leylâ'yı unutma*

*Her şâm u seher âşıkısan koma salâtı
Dil Mısrına gir anda musallâyı unutma*

*Gel aşk ile eġnine al şâl ü abâyı
Vasl isterisen lâ ile illâyı unutma*

*Gör âşık isen şem'-i cemâline o yârün
Tûr üzre olan nûr-ı tecellâyı unutma*

*Ey Kenzi muhabbet edegör âl-i Resûle
Ol hulku güzel vech-i mücellâyı unutma*

14

*Arabda seyyidü'l-kavme duhûl etdikde bir 'âsî⁷⁷
Mehâlikden olur âzâde bî-şek yâ Resûlallâh*

.....

*Sen ol sultân-ı kevneynsin bu mücrim çâkerin Kenzî
Huzûr-ı ravzana geldi dahilek yâ Resûlallâh*

15

*Derdini bir et gönülde vech-i cânân bir olur⁷⁸
Sür çıkar gayrı gönül şehrinde îmân bir olur*

76 a.y.

77 Şahsi Ktp. bulunan *Mecmûa*'dan alınmıştır.

78 Ali Şiraganî tarafından Hüseyinî Aşiran makamında bestelenmiştir. Ergun., a. g. e., I, 215.

*Vech-i cânân ister isen bekle mürşid eşiğin
Her tabîbin kavline meyl etme Lokmân bir olur*

.....

*Nûr-ı zâta hançer-i tevhîd ile er Kenziyâ
Cümle envârın içinde nûr-ı Yezdân bir olur*

16

*Derdimin dermânı sensin⁷⁹
Gönlümün sultânı sensin
Fikrimin irfânı sensin
Yâ Muhammed Mustafâ*

.....

Kaynaklar

- Dağlıoğlu, H. T. "Ayaş ve Ayaşlı Şairler Hakkında Bazı Notlar." *Ülkü*, s. 57 (1937): 261-266.
- Cunbur, Müjgan. "Ayaşlı Hasan Kenzî Efendi." *Ayaş*, Yıl 2, s. 5, (Nisan 1996): 16.
- Ergun, Sadettin N. *Türk Musikisi Antolojisi*. C. I, İstanbul 1943.
- Hüseyin Ayyansarayî. *Tezkire-i Ayyansarayî*. Süleymaniye Ktp. Uşşâkî Bl. Nu: 365.
- Hüseyin Vassâf. *Sefîne-i Evliyâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Bl. C. IV-V, Nu: 2308-9.
- Erdemir, Avni. *Anadolu Sahası Musikişinâs Divan Şairleri*. Ankara 1999.
- İpekten, Halûk. *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara 1988.
- Kocatürk, Vasfi Mahir. *Tekke Şiiri Antolojisi*. Ankara 1968.
- Kut, Turgut, yay. haz. "[Mehmet Şükrî], İstanbul Hankâhları Meşayihî", *Journal of Turkish Studies=Türklük Bilgisi Araştırmaları: In Memoriam Abdülbaki Gölpınarlı Hatıra Sayısı, I*, 1995, 1-156.
- Manisa Müzesi Kütüphanesi. *Manisa Şer'iyye Sicilleri*. Defter Nu: 175.
- Mecmûa*. Milli Ktp. A. 3479.
- Mecmûa-i Eş'âr*. Millî Ktp. Nu: 2327.

⁷⁹ *Türk Müsikîsi Klâsiklerinden*, 102.

- Mehmed Tahir. *Aydın Vilâyetine Mensup Meşâyih, Ulemâ, Şuarâ, Müvverrihîn ve Etibbânın Terâcîm-i Ahvâli*. İzmir 1324.
- Mehmed Tahir. *Osmanlı Müellifleri*. Tıpkıbasım. Haz. M. Tatcı-C. Kurnaz. Ankara 2000.
- Mehmet Süreyya. *Sicill-i Osmanî*. C. II. Haz. M. Keskin, A. Öztürk, R. Tosun. İstanbul 1996.
- Kut, Turgut, yay. haz. "[Mehmet Şükrî], İstanbul Hankâhları Meşayihî", *Journal of Turkish Studies=Türklük Bilgisi Araştırmaları: In Memoriam Abdülbaki Gölpınarlı Hatıra Sayısı, I*, 1995.
- Müstakîmzâde Süleyman Sadedin Efendi. *Mecelletü'n-Nisâb*, Tıpkıbasım. Ankara 2000.
- Okumuş, Necdet. "Hasan Kenzî Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Vakfıyesi." *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, s. 21 (Nisan 1992): 58-64.
- Okumuş, Necdet. "Hasan Kenzî." *DVİA*. C. XVI. İstanbul 1997.
- Özalp, Nazmi. *Türk Musikisi Tarihi*. c. I. İstanbul 2000.
- Özcan, Nuri. "XVIII. Asırda Osmanlılarda Dinî Musikî." Marmara Üniversitesi, 1982.
- Öztuna, Yılmaz. *Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi*. c. I. Ankara 1990.
- Safâyî. *Tezkire*. Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. Bl. Yz. Nu: 2549.
- Sâlim. *Tezkire*. Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. Yz. Nu: 3872.
- Sâlim. *Tezkire*. İstanbul 1315.
- Şemseddin Sivasî *Divânı*. Haz. Recep Toparlı. Sivas 1984.
- Şengel, Ali Rıza. *Türk Musikisi Klasikleri, İlahiler*. C. III. İstanbul 1982.
- Şeyhî Mehmet Efendi. *Vekâyü'l-Fudalâ*. Haz. A. Özcan. 3c. İstanbul 1989.
- Tuman, Nail. *Tuhfe-i Nailî*. Tıpkıbasım. Haz. M. Tatcı-C. Kurnaz. C. II. Ankara 2001.
- Türk Ansiklopedisi*. Hasan Kenzî. C. XIX.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 5.
- Türk Müsikisi Klâsikleri, İlahiler*. Kubbealtı Neşriyatı, C. III, İstanbul 1981.
- Türk Müsikisi Klâsiklerinden İlahiler*. İstanbul Konservatuarı Neşriyatı, Evkaf Matbaası, İstanbul 1931.
- Uluçay, Çağatay. *Manisa Ünlüleri*. Manisa 1946.

Belgeler

Elmalı İİ Halk Kütüphanesi'ndeki 43 numaralı Mecmûa'da Kenzî'ye ait şiirlerin bulunduğu yapraklar

۱۹۰

بر آفتاب جهان در آن روز صدای آن صفا، اختر سراج و قیامت کونته در روز جزا

الهم انزلنا هذا

عالمی غزلی غایت کوریم کلدی دین سوریه جان اوجی غایت کوریم کلدی
 ایزلام دایم ایزدی کوشایدیم هر کوزینی سنبل صاچنی ماه یوزینی غایت کوریم کلدی
 ویرنه اول باره وارینی ادرت کونترارینی تدرک دیزارینی غایت کوریم کلدی
 چکن طریقت قهرینی بولوراندک جرمینی ندر نبوت مهربینی غایت کوریم کلدی
 ای حرم کوریم جان خودم حورم ضعیف زماندر آرم غایت کوریم کلدی

ولے وصولی الذر بولی غنیم کوزنی سکر ایلی ایضا
 وصفت دیزر کوزنی قوی غایت کوریم کلدی

خونم کوشدک حورم پیشه سیجا عشتقد ذکره اتر دلی وار
 دوست واصل اولقد راندینه بیست حق کیدر طغری بولی وار
 پیشه کیدر سرشک ایینه ذکر توجیه کوراندک دیند
 قلم کلمن باغ فنا کولیند سر سرایینه اچکوش کولی وار

حقیقت آتشی دوشک اوز سنند نور توجیه ضیاء و سرور یوزیند
 دوشک کجایی کوزینش کوزیند روان اولمش کوزینش سلی وار
 اگر راه طریقی ادر سکر بنده اولوب مسکنه کوز سکر
 دیوی طریقی ادر سکر بیوم سنبل کوی اچکولوی وار

بولورمه بر ایسک رب جلیلی جنون کین اونور خلق اولینلی
 اهل طریقی ادر دلیلی کولینلی چکلور حمید علی وار
 خدمت ایزد ایزد سبب نور کوی نفسک صفا سنند بر لایسک خوزنی

ولے اللهم لطفن قدر ایدر کسرتی ایضا
 علامه الدین آنکده آلی وار

۲۱۷

الهی کتریم

دوست جهان گفتند بروانه کسیر بو کوکل نور ذاتک دمیدم کاشانه کسیر بو کوکل
 چون است بزم منده صوفی که جام شکر کجا اول کسیر نه تا ابد مستاد کسیر بو کوکل
 بوی کبیر پاره پاره ایلدی بایرم بنم کیمت بلیر یار یوز دیکم کسیر بو کوکل
 ناز حسرت سر سر ایاقن حر ایلدی درد قوت تیغنت دیوانه کسیر بو کوکل
 ایدو مستر بو حقای جهانک نورنه طالب حق اولنک کارخان کسیر بو کوکل

کتر یا هر د یله بیلنه وصالک درمی و کتر
 جان فخره صطفا دیوانه کسیر بو کوکل

اره ایدرم دین کئی ارتقو ایلدی نصرف آنکله درایش ارتقو ایلدی
 نصرف اولان ارده اوچ نسان بونور آنده قنقین بولور آنکله ارتقو ایلدی
 هست یخی دینار شی ابرار مقدر بدائل بزیله بر در اهل الله ارتقو ایلدی
 صغین حادده وار بیره یا عورق ارضنور اوغول کتر کتر قانور ارتقو ایلدی

بودر د هند درویش حقعی همان در سوخجور ایمنی
 بولی بلدی کیده مری ارتقو ایلدی

دوسته خبر کلدی بگا طوره ینده انده وارین مشکانه اوشن بو حای ویره ینده انده وارین
 بکسردیم بیه بو قتی ترک ایتیم چی بو بوی قره طیر قزه تنی قاره ینده انده وارین
 برترج ارتقون بر کفتم نه یکنی وارنه یقاسی قفتان ایدوبی آکله کیا ینده انده وارین
 کناح جوتی یازدیم اوشن یور بیدیم دنیا خوش اید کلر کیده حسانت ویره ینده انده وارین
 بیه بو عزم خرقاننی دو کدم کتورم اوشن
 یونس ایدر دگامی دیره ینده انده وارین

دوست کوکل بیخالیه نولم کرک کتورکر بر او در دوشدی اوزی بانم کرک کتورکر
 او آو دکم در میوب ییز عزم کتورده دوز سوزنا کون کتور صولم کرک کتورکر
 عاشقه یاننی خمیدر بودره در جان یوکیدر شیخه بر جان جوکیدر ویرک کرک کتورکر
 سن خراب کیم بیه بر نولم دائم قول لقلکه قلام سنی سوزدی کیم عالم بلسه کرک کتورکر
 اکیله یونین بیخاره اوکلر یور کوره ماره
 ایشمن الله او شجاره اوکله کرک کتورکر

Notalar

BİRYATİ LAHİ
ALDENİMİ SAKİLE MİRASİNE HAZERİN SON

DUYEK

Al denim sakile mirasin hazerin son
Ol du mu du du
Nec mi mi mi
Ha ha ha
Sen sen
Sen sen
Ey Ken e g ip key
ne nu du zi
ne ye zün
pa zi ne ye
zün

HÜSEİNİ KÂHİR
CÂMİN İLÂHİ GÜZELİNİN GÂŞİDİRİNİN

DÖN EK

Câ nîr i ilâhî
nîn be. İî dâ rân nî
dü nî il mî rah iâ
le zî nîn cî şî dâ
rân nî dü Cîst fu
iâ ki k. mî nîn
iâ le zî nîn dâ
şî dâ rân nî dü

Nota 2

SABA İLAHI MEFATİHÜ' HUBÂ BİDÜ NİÂN YÂ RESULALLÂH

USULÜ : Dâvrek
2/4

QURTE: KAZI HASAN İPEKÇİ
BEGİME - ANKARA

ME FA TI ME KA

DA OL DA MI LA

LA YA RE SUC AL LAH YA SA

BİB AL LAH ME SA BI HİD İR

OL ME Zİ CE ME

LAH YA RE SUC AL LAH YA SA ME LAH

BİB AL LAH YA ZAL BİN MEZ KAZ TEY Zİ Gİ

ME YÂS NİŞU KI YA YA

LAH Bİ ME YÂ CÂH

Nota 3

Devrihindi

SEGÂH İLÂHİ (Bendimin deşimin sensin...) Güfte: KENZÎ Beste: Mecvû

1. Der di min der mâ ni sen sin
2. Câ ni min câ nâ ni sen sin
Yâ Muhammed Mus ta fâ Yâ Re sù lâi lâh lâh (Sâ)
Yâ Muhammed Mus ta fâ Yâ Re sù lâi lâh lâh
3. Gön lü mün sul tâ ni sen sin
Yâ Muhammed Mus ta fâ Yâ Re sù lâi lâh
4. Fik ri min in fâ ni sen sin
Yâ Muhammed Mus ta fâ Yâ Re sù lâi lâh
Bendimin deşimin sensin Yâ Muhammed Mustafa
Cânimin cânını sensin
Gönümün Sultanı sensin
Fikrimin ifânı sensin

Kon. sh. 102

Devrihindi **SEGÂH ILÂHÎ** Güfte: KENZÎ
(Derdimin dermânî sensin...) Beste: Mevlî

1. Der di min der mâ ni sen sin
 2. Câ ni min câ nâ ni sen sin
 Yâ Muhammed Mus ta fâ yâ Re sû lâi lâh lâh (547)
 Yâ Muhammed Mus ta fâ yâ Re sû lâi lâh

3. Gön lü mün sul tâ ni sen sin
 Yâ Muhammed Mus ta fâ yâ Re sû lâi lâh

4. Fik ri min ir fâ ni sen
 sin Yâ Muhammed Mus ta fâ
 Yâ Re sû lâi lâh H.h

Devrimin dermânî sensin yâ Muhammed Mustafa
 Cânîmî cânânî sensin
 Gönümün sultânî sensin
 Fikrimin îfânî sensin

Kant. sh. 102